

PRILAGODBA HRVATSKOG VINOGRADARSTVA I VINARSTVA PREMA EU

ADJUSTMENT OF THE CROATIAN VITICULTURE AND ENOLOGY TO THE EUROPEAN UNION

Ljiljana Gašparec-Skočić

SAŽETAK

Prilagodba hrvatskog vinogradarstva i vinarstva prema EU odvijat će se u suglasnosti s potpisanim Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju.

Čimbenici koji utječu na prilagodbu nisu u potpunosti obrađeni, a hrvatski vinogradari i vinari nemaju dovoljno saznanja o svom položaju u tom procesu.

U cilju definiranja tog položaja obrađeni su dosadašnji trgovinski odnosi s EU u trženju vina, novo stanje u svijetlu dodatnih sporazuma o vinu u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju kao i mjere koje treba poduzeti.

SUMMARY

The adjustment of the Croatian viticulture and enology to the European Union will be proceeded in accordance with the signed Agreement on Stabilization and Association.

The facts that influence the adjustment have not been completely elaborated and Croatian wine growers and wine producers do not have enough information on their own position in that process.

In order to define that position, the former commercial relations with the EU in wine trade, the new stage in light of additional agreements on wine included in the Agreement on Stabilization and Association as well as the measures which must be taken are discussed.

Rad je iznesen na znanstvenom skupu Znanstvenog vijeća za poljoprivredu i šumarstvo HAZU: "Prilagodba europskoj zajednici hrvatske poljoprivrede, šumarstva i ribarstva", održanog u Zadru od 5. do 8. lipnja 2002. godine.

UVOD

Nakon potpisanih sporazuma o punopravnom članstvu u WTO i SSP (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju), hrvatska poljoprivreda a u njenom sustavu i hrvatsko vinogradarstvo i vinarstvo nalaze se pred ozbiljnim i temeljitim promjenama. Vrijeme pasivnog promatranja propadanja hrvatskih vinograda mora stati ili će se Hrvatska kao vinogradarska zemlja spominjati u vinogradarskoj povijesti Europe. Nalazimo se na ozbiljnoj kušnji odabira vlastite vinogradarske i vinarske budućnosti.

Ovakva zabrinutost upozorava na realnost u kojoj se nalazimo. To je život i rad na tržištima tržišne ekonomije kao i otvoreni ulazak vina jakih vinogradarskih zemalja na slabo razvijeno hrvatsko tržište. To su nove okolnosti u kojima će se naći hrvatski vinogradari. Oni će sve svoje ciljeve ostvarivati na otvorenom tržištu gdje uistinu vlada nemilosrdna konkurencija u kojoj opstaju samo snažni i najbolji. Upravo potpisani SSP određuju uvjete i pravila ponašanja na hrvatskom tržištu i tržištima EU kojoj se Hrvatska nakon vremena prilagodbe želi pridružiti. Ovi sporazumi određuju uz opće politike suradnje, financijske politike i druge tržišne uvjete kao politike carina, politike subvencija, politike cijena, kontrole kvalitete i ujednačenih normi i standarda.

Vrijeme trajanja prilagodbe?

Vrijeme prilagodbe traje do konca 2006. godine. Kroz to vrijeme hrvatsko bi gospodarstvo, pa tako i vinogradarstvo trebalo u potpunosti uskladiti odgovarajuće zakonodavstvo s pravnom stečevinom Zajednice, te ojačati institucije koje će te propise provoditi. Članci 69 do 75 SSP upravo govore o toj problematici. Posebnu cjelinu u tom kontekstu radi nesmetanog odvijanja prometa roba pa tako i vina čine ocjene sukladnosti, ovlašćivanja, normizacije i mjeriteljstva.

Tko određuje i gdje je određen položaj hrvatskog vinogradarstva i vinarstva kroz vrijeme prilagodbe?

Taj položaj određuje Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju u Poglavlju II pod naslovom POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO a temeljem članka 24 ovog poglavlja, potpisani su dodatni Sporazumi o vinu i jakim alkoholnim pićima, koji su stupili na snagu 1. siječnja 2002.

Prilagodba hrvatskog vinogradarstva i vinarstva utemeljena je u:

1. Sporazumu o suradnji i pridruživanju u člancima 69 do 74,
2. Sporazumu između Europske zajednice i Republike Hrvatske o uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli vina,
3. Sporazumu između Europske zajednice i Republike Hrvatske o reciprocitetnoj preferencijalnoj trgovini za određena vina.

Gdje se nalazi hrvatsko vinogradarstvo glede prilagodbenih sporazuma?

Da bi mogli što objektivnije sagledati naš položaj kroz predmetne sporazume, nužno je utvrditi postojeće stanje i snagu hrvatskog vinogradarstva na temelju realnih raspoloživih pokazatelja.

1. SPORAZUM O SURADNJI I PRIDRUŽIVANJU U PODRUČJU ČLANAKA 69 do 74. provesti će se u potpunosti. Već u postojećem Zakonu o vinu i Pravilniku o vinu ugrađen je dobar dio europskih normi, a novi Zakon o vinu u potpunosti će biti usklađen sa propisima i normama EU. Naravno da iza akona slijedi i donošenje odgovarajućih pravilnika.

Što se tiče dijela sporazuma u području kontrole kakvoće, ovlašćivanja i normizacije, Hrvatska kroz Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo, već dobrim dijelom udovoljava traženim uvjetima. Ova institucija nalazi se u okviru Ministarstva poljoprivrede i šumarstva. Ona je danas kadrovski, organizaciono i tehnički u potpunosti opremljena. Analitika vina u njenim se laboratorijima obavlja po metodama OIV (Međunarodni ured za lozu i vino) i EU. Ovaj zavod ima dobru suradnju sa sličnim institucijama u EU, a nalazi se pred dobivanjem certifikata norme HRN/EN/ISO/IEC 17025. Ova norma će pokazati realizaciju dijela sporazuma u kojem se to traži, a Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo postaje nakompetentnija ustanova za analitiku i kakvoću vina.

2. SPORAZUM O UZAJAMNOM PRIZNAVANJU ZAŠTITI I KONTROLI VINA je sačinjen u suglasju s nediskriminacijom i reciprocitetom zaštite i kontrole vina s podrijetlom sa vlastitog teritorija. Tu se utvrđuju i opisuju značenja pojedinih izraza i homonima. Nadalje su definirana pitanja zaštićenih imena vina, zaštitnog znaka, izvoz u treće zemlje, kontrola, uzajamna pomoć nadležnih tijela, prekršaji kao i upravljanje sporazumom. Ovaj sporazum je provediv a naši vinari morati će se detaljno upoznati sa njegovim sadržajem.

3. SPORAZUM O RECIPROCITETNOJ PREFERENCIJALNOJ TRGOVINI ZA ODREĐENA VINA

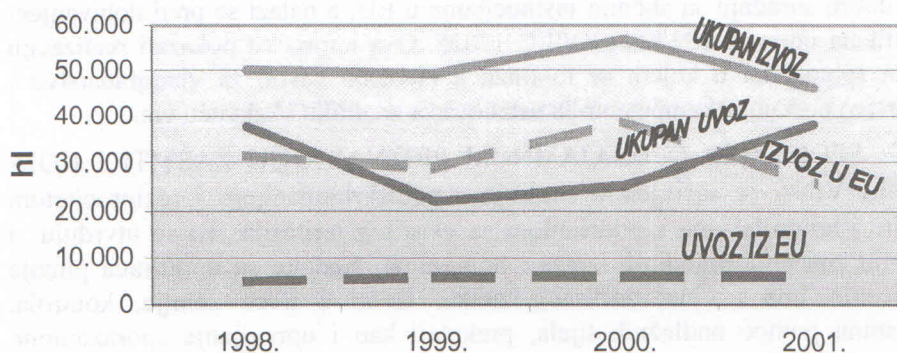
Ovaj sporazum je usvojen i stupio je na snagu 1. siječnja ove godine istovremeno za Republiku Hrvatsku, Republiku Sloveniju i Republiku Makedoniju. Sporazum o reciprocitetnoj preferencijalnoj trgovini po sadržaju je isti za navedene zemlje, ali je različit po kvotama kojima će se sporazum realizirati. Tako Hrvatska ima manji kontigent odnosno kvotu od Slovenije a daleko manju od Makedonije. Ovaj Sporazum regulira carinske kodove i opis vina i količine koje će se izvesti iz Hrvatske u zemlje EU tijekom vremena prilagodbe sa nultom carinskom stopom, kao i reciprocitete koji će pod istim pogodnostima kroz isto vrijeme iz zemalja EU ući nesmetano na hrvatsko tržište.

Kroz provedbu ovog sporazuma vidjeti će se stvarne mogućnosti hrvatskog vinogradarstva. Da li smo mogli dobiti značajnije preferencijalne kvote, bar iste kao Slovenija, drugo je pitanje i ono je postalo prošlost. Isto tako vrijeme koje dolazi pokazati će da li su usvojene kvote dovoljne?

U daljnjem razmatranju ovog pitanja treba izbjeći spekulacije o "nepravdi". Potrebno je utvrditi objektivno stanje koje će nam predložiti podaci o izvozu hrvatskih vina, kao i podaci o uvozu vina u RH.

Graf 1.

IZVOZ I UVOZ VINA 1998. - 2001. GODINE

Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Krivulja ukupnog izvoza i krivulja izvoza hrvatskih vina na tržišta EU su u korelaciji i pokazuju tendenciju naglog pada.

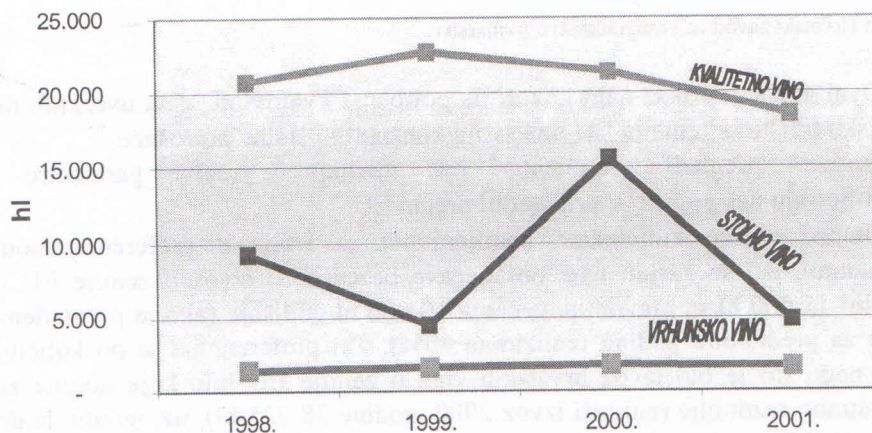
Vizualnom integracijom površina ispod krivulja ukupnog izvoza i izvoza u zemlje EU može se uočiti da preko 2/3 ukupnog izvoza hrvatskih vina završi na tržištima EU.

Promatrajući krivulju ukupnog izvoza i ukupnog uvoza dolazi do nepoželjnog trenda, pa ako se on nastavi, izvoz i uvoz će se izjednačiti.

Uvoz iz zemalja EU ima težnju blagog rasta, ali sada upozoravam da će po osnovi preferencijala i reciprociteta taj uvoz porasti za 33% već ove godine što domaćim vinarima predstavlja otežavajuću okolnost na domaćem tržištu.

Graf 2.

STRUKTURA IZVOZA HRVATSKIH VINA PO KATEGORIJAMA KAKVOĆE U ZEMLJE EU 1998. - 2001. GODINE

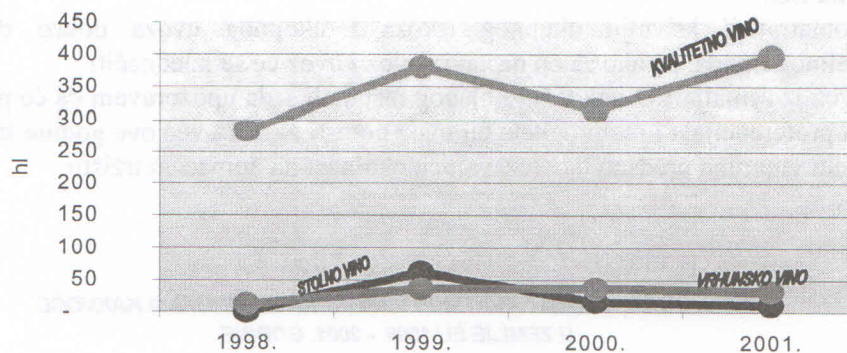
Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

U ovom grafikonu su prikazani tijekovi izvoza samo za tri kategorije kakvoće. Iz ovog prikaza može se zaključiti da u strukturi kakvoće i količine dominantno mjesto sa ujednačenom potrošnjom zauzimaju kvalitetna vina.

Oscilatorna kretanja izvoza stolnih vina i količine za potrebe tržišta EU nisu obećavajuća, pa su i to jasne poruke koju kakvoću preferiraju potrošači EU.

Graf 3.

STRUKTURA UVOZA VINA PO KATEGORIJAMA KAKVOĆE IZ ZEMALJA
EU
1998. - 2001. GODINE

Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Ovaj grafički prikaz nam govori da potrošnja kvalitetnih vina uvezenih na hrvatsko tržište iz zemalja EU ima svoju konstantu i stalne potrošače.

Izneseni pregledi i komentari nas stavljaju u realne parametre i kvantificiraju naš položaj u prilagodbi prema EU.

Unatoč malim količinama namijenjenih za izvoz u preferencijalnom sporazumu, isti sporazum nam omogućava bezcarinski izvoz u zemlje EU u količini 45 000 hl sa pravom povećanja 10 000 hl godišnje (ako je predviđena kvota za predhodnu godinu realizirana 80%). Taj preferencijal je po količini veći, nego što je bio izvoz hrvatskih vina u zemlje EU bilo koje godine za promatrano razdoblje (najveći izvoz 2000. godine 38 725 hl), uz ogradu da do sada nije bilo uzajamnih preferencijala.

Postavlja se pitanje da li smo u stanju ispuniti preferencijalne kvote tim više što se one odnose na vina proizvedena iz grožđa izraslog i ubranog u hrvatskim vinogradima? Isto tako uočava se sve manja proizvodnja domaćih vina pa bi Hrvatska mogla ubrzo postati zahvalno tržište za vina iz zemalja našeg okruženja. To je dokaz da 59 000 ha vinograda u Hrvatskoj bilježenih u statistici, ne postoji u stvarnosti. Nastave li se ovakvi trendovi određeni promatranim parametrima, domaća proizvodnja vina neće moći zadovoljiti niti potrebe domaćeg tržišta.

Važno je istaći da preferencijalni sporazum nam u ranije spomenutim kvotama nudi najveće, vrlo organizirano tržište sa vrlo probirljivim potrošačkim ukusima. Zato naš nastup na tom tržištu bez obzira na količine koje ćemo ponuditi, mora biti odgovoran, ozbiljan, korektan i u potpunoj suglasnosti sa potpisanim sporazumima.

Utvrđeno postojeće stanje mora se mijenjati

- Ciljevi su proizvoditi dovoljno vina za vlastito tržište i željeno europsko tržište gdje vlada nesmiljena konkurencija a koja se pobija samo kakvoćom, cijenom i količinom.
- Ove ciljeve je moguće doseći samo podizanjem novih vinograda kroz cijelo vrijeme prilagodbe.
- Isto tako je nužno izraditi hrvatski vinogradarski katastar, koji će biti jedina stvarna i važeća legitimacija vinogradarske moći Hrvatske.

Koji interesi i pretpostavke nas upućuju da se isplati boriti za ove ciljeve?

To su:

1. Gospodarski interesi države i pojedinca
2. Ispravno korištenje postojećih i potencijalnih vinogradarskih površina i položaja i racionalno gospodarenje privođenjem kulturi
3. Klimatska raznolikost i pogodnost kontinentalne i primorske Hrvatske s otocima za uzgoj vinove loze i proizvodnju grožđa visoke kakvoće
4. Razvoj vinogradarskih obiteljskih gospodarstava, čime se osigurava zapošljavanje i socijalna sigurnost a što će značajno smanjiti pritisak na socijalne fondove i zapošljavanje
5. Znanje i tradicija u uzgoju vinove loze koja je u povijesnom pamćenju hrvatskog naroda dio njegove kulture i nacionalnog identiteta. U općoj globalizaciji nema mnogo prostora za očuvanje nacionalnog identiteta
6. Sadnjom kvalitetnih autohtonih sorata istaći originalnost i posebnost u odnosu na introducirane sorte
7. Profitabilnost i isplativost vinogradarske proizvodnje u Hrvatskoj je dokazana na postojećim vinogradarskim gospodarstvima Istre, Dalmacije, otoka, Slavonije i sjeverozapadne Hrvatske.

Sve nabrojene pretpostavke i interesi postoje pa njihovo ostvarenje bi trebalo biti primarni cilj hrvatske države. Naravno, Sporazum o suradnji i

pridruživanju nas nigdje ne obvezuje na podizanje novih vinograda. Zemlje EU su značajni proizvođači vina i vrlo su osjetljive prema novim zemljama vinogradarskim došljacima. Što manje vinograda kod potencijalnih kandidata za ulazak u EU, znači širenje novog tržišta za postojeće članice bez konkurencije domaće proizvodnje.

Usporedba sa Slovenijom

Slovenija je susjedna zemlja sa znatno manjim brojem stanovnika, manjim brojem vinogradarskih površina, istina i bez rata i njegovih direktnih i indirektnih posljedica, ali nam može poslužiti kao primjer vinogradarskog prilagođavanja EU.

Pogledajmo nekoliko podataka koji su primjereni za usporedbu:

	Hrvatska	Slovenija
Površina vinograda u ha – statistika	59.000	17.283
Upisano u Registar proizvođača – ha	12.231	15.039
Godišnja sadnja vinograda i obnova – ha	500 - 600	800 - 1.000
Utvrđene površine pomoću OFM snimaka – ha	–	24.000
Ukupne obradive i potencijalne površine – ha	–	33.000

Slovenija je već daleko poodmakla u izradi vinogradarskog katastra, a korištenje svih geodetskih, katastarskih, ortofotometrijskih i digitalnih podloga i snimaka najnovije generacije kao i korištenje usluga odgovarajućih državnih uprava i službi je neupitno i bezprijekorno. Slovenija učini jedan trošak ortofotometrijskog snimanja, a snimci postaju javno dobro besplatnog korištenja za sve kojima su snimci potrebni.

U domenama vinogradarske proizvodnje od klonske selekcije autohtonih kultivara do proizvodnje sadnog materijala organiziraniji su i agilniji od nas, pa očekuju da će Slovenija ubrzo osigurati kvalitetan sadni materijal iz vlastite proizvodnje za osnovnu reprodukciju vinogradarskih nasada.

Slovenska gospodarska i agrarna politika, znanost, državne institucije i uprava govore istim vinogradarskim jezikom, a sve akcije u cilju napretka slovenskog vinogradarstva vode se sinhronizirano u cilju stvaranja Slovenije kao zemlje vrhunskih, originalnih, prepoznatljivih i u Europi traženih vina.

Slovenski proizvođači grožđa i vina su organizirani u jako interesno udruženje, čiji loby uspješno utječe na sve društvene tokove koji zadiru u interese vinogradarske proizvodnje.

Koje dodatne aktivnosti treba poduzeti u vremenu prilagodbe?

1. Dati vinogradarskoj i vinarskoj proizvodnoj javnosti cjelovitu informaciju i tumačenja potpisanih obvezujućih sporazuma.
2. Izraditi vinogradarski katastar koji će pokazati stvarnu vinogradarsku i vinarsku moć zemlje.
3. Izradu katastra trebaju pratiti investicijsko-tehničko-izvedbeni projekti obnove postojećih i podizanja novih nasada vinograda. Podloge za ove projekte postoje već u obavljenim i objavljenim istraživanjima kao i u postojećim elaboratima o zaštiti zemljopisnog podrijetla.
4. Osigurati brzu i učinkovitu provedbu Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Postojeća neorganiziranost i nepripremljenost lokalne uprave je vrlo nestimulativna za postojeće i potencijalne vinogadare, čime se vinogradarstvu kao privrednoj djelatnosti čini nepopravljiva šteta.

ZAKLJUČAK

Kroz vrijeme prilagodbe obvezni smo osigurati snažan razvoj hrvatskog vinogradarstva i vinarstva.

Razvoj hrvatskog vinogradarstva i vinarstva ovisi o:

- našoj želji, volji i odlučnosti da se hrvatska vina proizvode isključivo od grožđa iz hrvatskih vinograda u suglasju sa propisima,
- međusobnoj suradnji i koordiniranosti znanosti i struke, državne uprave i vinogradara i vinara,
- volji Ministarstva poljoprivrede i šumarstva da iz okvira poticajnih sredstava odvoji značajna sredstva za podizanje novih nasada,
- primjeni europskih mjerila.

Ne učinimo li to brzo i prije ulaska u EU, naša uloga na europskom vinskom tržištu biti će zanemariva, izuzetni vinogradarski položaji neposađeni a prirodni rajski ekološki uvjeti hrvatskog podneblja neiskorišteni.

Nakon ulaska u EU nema sadnje novih vinograda. To je i razumljivo, jer Europa ima uravnoteženu vinogradarsku i vinarsku bilancu, koju nije dozvoljeno remetiti niti jednoj članici.

LITERATURA

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

Sporazum o uzajmnim preferencijalnim trgovačkim koncesijama za određena vina

Sporazum o uzajamnom priznavanju, zaštiti i kontroli imena vina

Mirošević, N., Gašparec-Skočić, Lj.,: Organizacija zemljopisnog podrijetla vina Hrvatske, Zbornik Savjetovanja o vinogradima i vinogradarskom katastru, Zagreb, Vinovita 1999.

Gašparec-Skočić, Lj.,: Formiranje vinogradarskog katastra, Varaždin, Vinova 2002.

Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2001., Državni zavod za statistiku RH

Podaci Hrvatskog zavoda za vinogradarstvo i vinarstvo

Vinogradi i vina za treće tisućljeće, 2. Slovenski vinogradarsko vinarski kongres, Otočec 2002.

Adresa autora - Author's address:

Dr. sc. Ljiljana Gašparec-Skočić

Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Ulica kneza Ljudevita Posavskog 48

10000 Zagreb - Croatia